

Herri-kontakizunak

MAITE MUJKA

Sarrera

Segikako horrietan agertzen diren istorioak, "Zeamako kontuk" deritzanak, nondik nora jasoak izan diren aditzera emango dizuet. Kale kontuetan entzundako zenbait pasadizo eta pertsona xelebria buruzko kontakizunak dira. Herritarren artean, hitzetik hortzera erabili ohi diren kontuak. Galtzorian ikusirik Zegamako Herri-Eskolko bi andereño animatu ziren ondoren grabagilua hartu eta etxe bakoitzeko atea joz eta "kontu biltzea gatoz" esanez hitzunei espontaneoki grabatuak dira eta ondoren papelera pasatuak. Aho-hizkuntzatik idatzirako saltoan zenbait erreferentzia aldatu egiten dira. Elkarrizketa, entonazioa, keinuak, hitzun bakoitzak daukan aparteko grazia, expresatzeko moduaren ezaugarriak desagertu egiten dira papelera pasatzerakoan.

Ondoren zenbait transkribaketa, irizpide eta kontrakzioak aipatuko ditut.

Transkribaketa irizpedeak

Grabaketetatik papelera transkribaketak egiterako orduan zenbait irizpide moldatu behar dira:

H: -Hitz hasieretan mantendu egiten da, batez ere irakurterrezago suerta dadin: hau, hemen, hartu, hain.

—Hitza tartean ez: ahoan - auan;
ohen - oaian
berehala - beala;

Jatorrizko ahozkatzea apurtuko lukeen kasutan, bai:

nahi - nahi
behar - behar
behetik - behetik

Ñ: Errespetagarria iruditu zait ñ erabiltzea kasu guztietan, in- en orde-
dez: zikiñ, ikazkiñ, horrekiñ...

LL: Berdin jokatu dut: Il kasu guztietan erabiliz il-ren orde-
dez: zeillen, mutillek, Pellok, billau...

J: Zegamakoa oso gogorra da.

S-Z-X eta TS-TZ-t TX: Hots hauek oso ondo bereizten dira.

TT: Entzuten den bezala dago idatzita:

aitona orde- attona
aita orde- atte

Kontrakzioak

—Ez - Aditz laguntzailea: Ahoskatzen den erara idatzi dut, elkar-
tua:

ez zon - etzon
ez zan - etzan
ez zekiñ - etzekiñ
ez zeuken - etzeuken

—“Ere” hitza zegamarreraz “ee” bakarrak agertzen denetan - zen-
baitetan “re” esaten baita: zu re / zu ere-ren orde-
dez. Banandu egin dut, bereizketa erraztearren nolabait:

“nik ee egingo niket”
“eta zeu ee hemen gaitzen zer”
“harek ee artoa jaulki”

—Aditz izena - laguntzailea:

“men” - “emen” / “omen” bi adizkien tartean badago banandu
egin ditut, nahizeta ia beti “men” hau laguntzailearekin ahoskatzen
dela konturatu.

“bialtze men tzitun”
“iltze men tzon”
“ematen bamen tzekiñ”

—Aginteretako formak lotuta idatzi ditut, zaila gertatzen baita banaketa zein bokaletan egiten den antzematea.

“etxoin ezak - etzoizak”

“utzi iezaiek - utziek”

“kontua atera ezazu - kontu taazu”.

Zegamako kontuen klasifikapena

- I. Elizen ingurukook.
 1. Eliza Zeaman nola eiñ tzan.
 2. San Martiñ.
 3. D. Alfontso, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11.
 4. Pedro Erlotxo, 1, 2.
 5. Urrezko kazo.
 6. Kupel berria.
 7. S. Kruz 1, 2.
 8. Attamarren.
 9. Iruxtako amabirjiñea nola agertu zan.
- II. San Adrian - Santu Espiritu.
 1. Santi espiritu.
 2. Prailen balalekue non don.
 3. Mandabidea.
 4. Amiñagoena.
- III. Klasikok.
 1. San Martin
 2. Urtzelaietako attona.
- IV. Akziok eta inbentziok.
 1. Alkateak - herriak.
 2. Kaxpar txistu 1, 2, 3.
 3. Erregea eta kamiñeroa.
 4. Motiko koadrillea.
 5. Txomin Garrasta.
 6. Errezatzeko asmotan.
 7. Hiru Oñatiar Araba aldera.
 8. Jiboso bat eta tuerto bat.
 9. Bi neska gazte.
 10. Neska ezkongai.
 11. Pentsaatan non pentsaatan.

I. Elizen in gurukok

1. Elizea Zeaman nola eiñ txan

Zeamako Elizea eiñ zanen, xexion ibil men tzien. Attamarren zaharreko nausik, Andutzako elizea atzea utzi ta berrie eiñ nahi izan bee terrenon. Herriko maiorazkoak etzuen hori ametitzen. Attamarrengo nausik maizterrak zeuken da hok nausiñ alde ta maiorazkoan kontra jarri zien.

Eztabaidak gora behera, Attamarrengo nausik elizea eitea erabaki zon. Harrie Aimapiztiti, Antximoñoti, Izarraa ekartzen tzuen da hermeridi Attamarrena.

Attamarrengo lurren hasi zien elizea eiten, baño Attamarrenen eunez eiten tzan obrea, gauetz norbaitek arrastau eiten tzon eta gaur elizea don lekua norbaitek eamaten zitun materialak gurdiz.

Gau hartan, andra at jarri men tzan leioti beida, ze milagro geratze zan ikus naita. San Martin men tzijon harrik zituala kantari.

"Aida txuri, aida gorri,
leio zuloti beida don horri
etaa daioan begie".

Leioti beida zion atxoi ezkerreko begie etaa men tzion San Martiñek. Milagro hau ikustakon, Elizea oaiñ don lekun eiñ men tzuen.

2. San Martin

Zeamako San Martiñek morroiak lapurretaa bialtze men tzitun San Adriana. Bera re lapur gaiztoa men tzan, jendea nolanahi hiltze men tzon dirukati, baño zeukenai kendu eta etzeukanai ematea ba men tzeikiñ.

Zeamako parrokoa oso laune men tzon. Gauen askotan San Martin parrokon etxea kafea hartzea jute men tzan.

Eun baten parrokoa trixte men tzeon. San Martiñek zer tzon ba, eta parrokok kontestau men tzion:

—Herri guztie pekatu gorriñ dalle, eliztar danak infernua jungo zat eta men neu nola salbatuko naiz?

—Hori konponduko deu gizona!- esan zion San Martiñek eta kafea hartu ta San Adriana jun tzan.

Hurrengo eunen, iganden, goizen-goiz San Martiñ parrokon etxen presentau zan. Zartain baten ikatza tontorka jarri ta su eman tzion;

—Infernuko sue eskau zuk tarteko sermoian da ikusko-ezu jendea nola konbertitzen dan.

San Martiñ zartañe eskutan zola elizako ganbaraa jun da zulo aten ondon jarri zan.

Poliki-poliki jendea elizaa etor zanen abadek mezea hasi zon. Sermoian hala zion garraxika:

—Herri hontako jendea, danok infernua zoazte; pekatari haundi batzuk besteik etzaate.

—Jaungoikoa, bota jende honi infernuko sue!- esaten txon dea-darka.

Jendea erabat bildurtu zan.

Parrokok infernuko sue, deabrun galderak eta beste milla gauza aitau ta beize hala eite men tzon garraxi:

—Jaungoikoa, bota kende honi infernuko sue!

San Martinek txingar danak bota zitun zuloti, elizan jendea laugorriñ zeon. Parrokok beize hala zion:

—Bota su gehio jende gaizto honi!

San Martiñek ganbarati:

—Jauna, nee suk gastau die!

Jendea orduntxe pixka-at lasaitu men tzan.

3. D. Alfontso apaiza

Alfontso Maria Zabala Etxeberria, Ezkoin jaio zen 1847. urtean. Gasteizko Apaizgai Etxean ikasketak egin eta bertan apaiz egin zen. Hondarribian, Zegaman eta Donostian, erretore izan genuen. Euskal Erria aldizkarian idatzi ohi zuen. Literatur lehiaketa askotan mahaiburutza osatu zuen.

1882ko Donostiako literatur lehiaketan, lehen saria eman zioten.

1887an bere ipui "Gabon gau bat" ere saritu zuten.

1901ean Hernaniko erretore egin zuten.

Bere komeri lanak:

"Periaren zalapartak"

"Apari merke"

"Jauregi erroteko astoa"

"Urrütiko izketa"

"Melitonaren bi senarrak"

Antzerki hauek askotan antzestu ziren Donostia eta beste zenbait herritan.

Edonork lortu ez duena lortu zuen D. Alfontso maiteak. Euskal Literaturaren kondaira izen ospetsu bat.

1919an Hernanin hil zen.

Ulergaitza benetan, Zegamako herriak berari buruz duen ikusmena.

Bukatzeko, D. Alfontso bere garaiko "integrista" fin bat zen.

D. Alfontso I

Ostiala Santu eunen D. Alfontso Jesusen Heriotza ta nekek kon-tatzen ai men tzan ikazkiñ aulkiñ, ikazkiñ batek launei hala esa men tzien:

—Motillek, Jesus hori re goorra ek, jakiñ urtero ze eiten dien da halare bertaa etortze-ek.

D. Alfontso II

D. Alfontsoana ez men tzan iñor konfesatzea juten, dotriña asko galdetze men tzon. Motill batek behiñ, afari at jokau men tzon laun batzukiñ, baietz bea D. Alfontsokiñ konfesau ta baietz abadekiñ mu-sen eiñ konfesionarion.

Sartu men tzan motill hori konfesionarion da abadek mandamentuk zenbait zien preguntau men zion. Motillek bost. Ez gizona, bost gehio. Bestek hordago! Gustora irten men tzan motille afarie irraazi zola ta.

D. Alfontso III

San Bartolome eun baten D. Alfontso hoola hasi men tzon ser-moia:

Lendabizi beteko dezue pantza
Gero eingo dezue dantza
Hola nola izango dezue
Bartolo haundiñ antza?

D. Alfontso IV

D. Alfontso hala eite men tzon behin pulpitoti:

"Zuen pekatuk, Landabeko soroko belarrak bezela die. Han aituko

ek Joxe Iñixio aste guztiñ zopizarren, zuztar txarrak etaa ta soroa garbitu eziñda. Joxe Iñaxio gizajoa! Alper-alperrik ai dek. Lada-beko soron beize belar txarra nausi."

Nik ee zuei aleiñe pekatuk kentze izuet, baño alperrik ai nauk, zuen animako zuztarrak beize pekatue emango dia.

D. Alfontso V

Behin D. Alfontsoi gizon bat etor men tzikon konfesatzea, behi bat harrapau zola ta. "Ba, barkatzekotan behie entregau zare eñ beharren". "Ba, Josepetako zelaira, behie sokati dezula presentau beharko zaa". "Nausie han izando al da?". Baietz: D. Alfontso. "Hantxe entregauko diot".

D. Alfontso VI

D. Alfontso halala prentau men tzion behin txarteletaa jun tzikon neska ati:

- Baltseon ba dakiñ?
- Pixka at bai jauna - harro, harro.
- Baltseon hobeto jakiñgo-en hik dotriñea baño.

D. Alfontso VII

D. Alfontso sermoia eiten ai zala, aste barrun ze jai zan ahaztu zan. "Aste barrun —hasi zan— jai bat do, baño bee izenakiñ eziñ naiz akordau. Jai honek belar baten izena dauke, ia zeñ akordatzen zaten bee izenakiñ".

- Batek: San Porru- Ez
- Bestek: San Tipula- Ez
- Bestek: Perejil Santue- Ez
- Bestek: San Aszensio...

D. Alfontso: Hori dek atentzio.- Asten Aszentzio eune men tzan.

D. Alfontso VIII

Behin D. Alfontso Abarkeroneti behera zijon. Ontzi-saltzalle at zetorren beheeeeti gora, ta besteik bee astoa hasarrau ta ontzi mor-do at lurea bota ta puskau zion. Ontzi-saltzailea maldizioka hasi men tzan da D. Alfontso zorrotz ekiñ men tzion demandan.

Ontzi-saltzallek hola kontestau men tzion:

Euliri deitzen zako moska
Honek etorri eta eiten badio hozka
Salto ta brinko
hausten badie
ehun lapiko...
Zenek do kulpea
Jauna?

D. Alfonsok ez men tzon ze eratzun jakifi.

D. Alfonsok IX

D. Alfonsok behin Ibaerta alden men tzellen paseatzen. Hontan katu beltz haundi at ikus men tzon. Liburue zabaldu ta konjuroa eiten hasi men tzan. Katue ordun emakume bihurtu zan. D. Alfonsok galde-tu men tzion:

—Zu re hoola?

—Kaleti behera hamalau bagaa erantzun men tzion emakumek.

D. Alfonsok X

D. Alfonsok hoola hasi men tzan behin pulpiton: "Jesusek gauza harrigarrik eifi tzitun. Pentsau zazue ze eifi tzon. Bost milla eskalu eta bost milla ogikiñ bost launi eman tzien jaten".

Ikazkiñ batek beheti erantzun men tzion:

"Hori nik ee egingo nikek"

D. Alfonsok, gaizki eifi zola ta ixildu eifi tzan.

Bazkaltzekon neskamei esaten men tzion: "Ni bezelako gizon jakintsu at, ikazkiñ arlote, mutur zikiñ batek burla ein behar. Milla arrano beltz!"

Hurrengo jaien beize hasi men tzan D. Alfonsok. "Jesusek gauza harrigarrik eifi zitun. Pentsau zazue ze eifi tzon behin. Bost eskalu eta bost ogikiñ bost milla gizonei eman tzien jaten".

Ikazkiñek beize:

"Hori nik ee eifigo nikek"

"Demonio tontoa, hik nola eifigo-on baa?"

Ikaskiñek:

"Jun tzan jaien sobrau zienakiñ"

D. Alfontso XI

D. Alfontso horrek, oso ondo konpondutako garaie izan do, Polonia, mala-moja horrekiñ, Geo hasarrau die Kuutze Santuko ermiten gañen: hagan terrenon zeola taezer etzuela paatzen da... "Nik eman-go diat hiri oaindio pasaportea" pentsau do.

Osteun Santu eunen prozesioa jutun tzan da geo Ostiela Santu eunen Zupurruti bueltan bestea. Lehendabiziko eskolameek jutun tzien maixukiñ ta maixtrakiñ, gero jutun tzien emakumaak eta emakumaan bitarteen apaizek.

Prozesio horta juteko, bete-o harriz mantala da prozesio allatzen hasi danen hasi-a harrika Polonia, mala-moja hori da... prozesioa bueltau eiñ behar!

D. Alfontso horrek, eiñ don aziokati hotseiñ dio aiuntamentua, juiziora, da etor da preparauta Polonia hori, aber ze behar tzon? "Aber zekiñ ze astakeri eiñ tzon? Herri guztie seguru prozesion ta prozesioa hala bueltau?"

—Ta guza hori esatea ekarri al nau ni honutza?, zerri horrek! Ez al diek esan ze eiñ dien nei? Kamixa jasotzeko astibe buztana sartu-ien ta.

Juizioa harekiñ bukau men tzan.

Mala-moja: Mojatati etaatakoa

4. Pedro Erlotxo Pedro Erlotxo I

Erlotxoko Pedro, xalau bera bakarrik bezalakoa zan! eta, harek pentsau men tzon: bai! gaur ee elizan limosnea, artaburu bat bota behar diat nik.

Ordun illaran, biltzen jutun zan, bandejakin, korun, korupen eoten tzan jendei, iskillaan zeonai... Pedro txiki horrek kardo artaburue poltsikon sartuta ta, jun tzikonen bota dio bandejaa artaburue. Bestea, demoniok hartuta sakristia jun da, apaizei esan dio zeñiek bota zion artaburue ta, hotsein dio aiuntamentua apaizek, artaburue bota ziolako.

Pedro, oso bizkorra! Apaizek uste bizkorra izango zala baño hura bizkorragoa ta:

—Guk taloa beste ezer ez teu jaten. Zuek ogie, ta oaindio zuentzako izaten dan gari apurrekin eiten da iriñe. Zuendako olataak ekartzen ibiltzen gaa! Elizeek, maten dan limosnea dana hartu behar dala esaerea da! Ogiin urrena, taloa izango-a urrena, taloa izango-a aurreti. Guk ez deu ogiik jaten eta, nik pentsasu det artoa ekartzea da kito!

Pedro Erlotxo II

Hura bera tortzen zan kalekora gureana. Oso zan salaue mutille! ta, jokun aitzen giñen, punttun da jokun.

Apaiz horik bezpera eman da gero, egualdi ona baldin bazeon, bastoia buelta emanez, paseaten bueltaka.

Pedro txiki horri amorratio haundie zioen apaizek da esan tzuun Pedro Txiki horrek:

—Nahi al tzue, bueltau etxea nik apaiz horik etxando kristos, hemendi?

—Bai motell, mesee earra egingo ek. Hori etzekiat zeitea etortzen dien honuntza, gu hemen burrukan ta gaitzen eo, ikustea etorko ituk!

—Bai, laister bueltau behar doe

Ta paraa alleatzea zijotzela:

“Udaberrian egoten dira
birigarroak kantari
Abitupean izan litzeke
txiribituak dantzari”.

Gero etzien juten. Ugarmintatio, han gaiti, bueltatzen tzien kalekoa allau be.

5. Urrezko kazoa

Bi apaiz, ikaragarri launek. Ta apaiz horik neskameek! Bat hor, zoragarri men tzeuken neskamea eta apaizek, baten etheen jai baten da hurrengooen besteen bazkaltzekotan ein due tratue. Baiño neska-me zoragarri horren etxea etor tzanen, besteek beala kalau zue martigala zeillen. Bea, nunbait, argixea izan.

Kazo urrezkoa ta! eun da sekulako zeakin maie serbitu men tzon neska horrek! Geo etxe dana erakusten ta, besteek diximulon kazoa neskameek nun utzi zon ikusi eta sartu dio paiz horri oian kazoa. Hala, despeidea eñi da sekulako gustora, bazkari ona eman tzioela ta konforme apaiz hori!

Handik euneetaa kazoa falta zala esan dio. Hura etor tzanen ibil tzuela eta nola litekeen, etxen etzala inor izan da kazoa faltatzea.

Bestek pentsau do eskribitzea bee laun horri:

"Querido amigo, sabes que tenemos un disgusto terrible, porque la muchacha mía dice que cuando estuvisteis tú, habíamos usao un cazo pa la sopa y que falta. ¿Acaso tu viste a alguien en casa que entró?"

—No, no, no —harek ezezkoa.

Bueno hartan, karta hori bukau da beste kontestazioa:

"Ay amigo, amigo! Ya sabía antes también que eras pillo pero ahora te conozco que eres pillo y medio. Tú dices que os falta el cazo. Yo no digo que te acuestes con la criada pero lo dudo y, te digo, como a un buen amigo que si te hubieras acostao en tu cama allí hubieras encontrao el cazo".

6 Kupel berria

Neska at omen tzeon herri baten, zoragarrie! Ezkontzeko, nobioa ein da, preparau da.

Bikariok esate omen tzon:

—Zeinek probau lezakeen horixe! Hori dek neska zoragarrie!

Bikario hori jute men tzan —baserri oneko alaba men tzan ta sagardoa eukitzen men tzuen ikaragarri ona—. Askotan, neskea ikusteati, bueltatxo bat ematea, sagardoa erate men tzon.

Neska oso edarra men tzan baño un poco inoranta! Geo, baakizu nola juten tzan, lehen, ezkondu behar tzan bezperan parrokira. Bezperan jun da neska hori bikario horreana da engañau do nola edo hala. Hobe zala preparauta jutea. Ezkontzeek ondo preparauta jutea eskatzen tzola ta, nobioa etzekilla, gixajoa antzekoa iruditzen zikola

izango zala ta. Behintzak estreñau do, berak, parroko horrek, eakus-
teko nola eiñ behar tzuen funtzioa.

Jun da etxea ta kontau dio amai.

—Baño neska, hori eiñ diñala!

Morroia ta guzti eukitzen men tzuen.

Hurrengo eunen, bazekien hamarretakora jungo zala parroko hori
da, neska horri esan men tzion:

—Txixagurek eon behar den bi ordu gutxiñez e! Aitze-en ze esa-
te-niñan? Bi ordu txixagurek eta txixe eiten haste haizenen inda-
rren eiñ txixe.

Ta Joxe Joakiñ, kartzu sagardo botilla bat.

Ta erain dio txixe. Baakizu aparra... Sartu do botillan amak eta
zaharra balitz bezala ameraunekin da danakin gorde do bitilla hori
hurrengo euneako.

Hurrengo eunen jun da parroko hori beti bezala. Jendea jun da
errezibitzea ta:

—Joxe Joakiñ, parroko jaunari sagardoa gustatzen zaio ta, botilla
zahrrak badare han da. ekartzu!

Ekarri ta, amorrauta sagardoa eraateko ta irikita pin dioe. Basoa
bota doenen, aparra! Ño hau oana eongo-a ta krak! Gesto txarra eiñ
men tzon da esan men tzion:

—Hau ze sagardo-a hau? Hondauta daukazu, sagardo txarra eiñ
do hau.

—Txaarra! Nola eongo-a ba txaara! bart heorrek hasi zon kupela-
koa da ta!

7. Santa Kruz

Santa kruz Harri Haundiñ I

Gue atte ta attona Sorotxikia junik zien lurre maneatzeta. Tunel
haundi aldeti presentau zien karlistak Santa Kruz buru zuela eta erra-
llek soltau zituen. Hontan goiti behera "beltzez" kargautako tren bat
zeterren da karlistak tiroka geau zuen. Soldau beltzak eulik bezela
hasi zien treneti irtetzen, karlistak Otzaurte aldea erretiau zien.

Lau hortzen ai zien gue attona ta atte, ikau ta semea karobiñ
gorde zan, aitte beiz arditaa itzul-haundi aldea, hua artzaie izan! Ardi-
taa zijola ikus zuenen, berai fuergo eiñ da seko bota zuen. Semea
karobiñ zeon bitartean, beltzak karobiñ auan bueltan ibil men tzien,

baño etzuen billau. Karobie otadiñ men tzeon. Larri eon men tzan gizajoa gordeta. Gorputze trenbidea ekar tzuenen, "beltzak" hala esaten men tzuen:

"karlixta bat hil diagu
karlixta at gutxiago"

Gorputze trenen hartu ta Zumarraa eaman tzuen. Don Andresen aittek jantzi ta dilijentziñ gorputze Zeamaa ekar men tzon.

Trenak Otzaurtetik Zumarraako bidea zortzi ordun eifñ men tzon. Karlistak beste golpen bat emango zuen bildur tzien.

Beize Santa Kruz Zeaman II

Behin Santa Kruz apaizek San Adriandi mezu bat biali zon Zeamako aiuntamentua. Bee motillentzat hainbeste errazio, halako ordutako gertu euki zitzela eskatzen tzien herriko agintariai.

Alkatea Attamarrengo Patxiko zan, da agoazille Silbestre Azurmendi.

San Kruz etortzen zaneako arraziok gertau beharren, Patxiko Pellok Urtoan-aldea iges eifñ tzon, Silbestre beiz Mazkian errekaa estaltzen don tunelen, herriñ bertan, izkutu zan.

San Kruz aiuntamentua aillau zanen etzon billau ez alkateik, ez agoazillik eta ez arraziorik.

Attamarrena jun tzan lehenengo kontuk askatzea, alkaten andrea ta umek oaindio txikik billau zitun bakarrik. Santa Kruzek emakumai ta umeai etzien sekula eskuik jartzen. Gero agoazillenea ta han Axintxio, agoazillen atte billau zon:

—Semea non zan apaizek.

—Etzekilla-ba.

San Kruzen motillek Axintxio hartu ta plazaa eaman tzuen. Zeamako aiuntamentuk kamiño aldetik bazon uztai burnizko at astok eta kaballerik lootzeko.

Axintxio uztai hartan lotu zuen da semen da alkaten hutsegiten zigor bezala, eztait zenbai makillara eman tzioen gizon gizajoi. Axintxiok ordun 60 urte zauzken. Handi hamahiru urtea hil tzan, 73 urtekiñ, 1885an.

8. Attamarren

Attamarren baakizue hen Zeaman nun doon. Men tzien bi anai eta, klaro, bat apaize ta bestea etxen eo, lanen zebilena ta, gurasok, ze eñ doe? ba, heredatu itue apize, zeuken gauza danakin apaize izango zuen maittea! gogokoa, ta haren izenen jarri itue gauza danak eta beste hori desesperauta jarri da. Ta mezea ematen aizala bere anaie hiltzen —hemen, Zeaman— ta hitz hok esan men tzitun: Atte, ama, arren!, eta horreatio dola Attamarren izena.

9. Iruxtako ama birjiñea nola agertu zan

Iruxtan naiz gaur hiru etxe eon, garai hartan bakarra men tzion. Iruxtan izena Gesalbizkar zan. Etxe honek artetxea Eillorren zeuken.

Attamarren zaharreko morroia ta neskamea jarri men tzien ezkon-duta bertan lehenengo aldiz. Gizona naparra men tzan da andrea oñatiarra.

Bizimoduik etaa eziñ da alde eitea erabaki zuen da bakoitze bee aldeti al zoon lekua irtetzea. Kaltzada makurren partitu men tzien, bat Oñatia ta bestea naparroa. Abiatu orduko, andrei damutu eñ men tzikon da gizonai hots ein men tzion:

—Nei damutu zitak.

Hura bazijola-bestek.

—Ez al dek nahi? Honek ekarko hau — hotseñ men tzion andrek gonak jasoz.

Aizkenen juntau men tzien baño familik ez men tzuen izan.

Gau baten Iruxtan ikaragarrizko elurrek eñ men tzitun. Gizonak arbolen ganen, atariñ, Ama Birjiñea zeola amets eñ men tzon. Andrei ametsa kontau zionen, erokeriari utzi ta lo eiteko kontestau men tzion.

Goizen beitu zuenen, Ama Birjiñea han men tzion atariko haritzen gañen, elurrez estalita. Horreati men dauka Elurrezko Ama Birjiña izen, Iruxtako Ama Birjiñek.